

ПИРОЖКОВ
Сергій Іванович – академік НАН України, доктор економічних наук, професор, віце-президент НАН України, голова Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України

ПРО СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕМІЩЕНИХ З ДОНБАСУ НАУКОВИХ УСТАНОВ НАН УКРАЇНИ

Стенограма наукової доповіді на засіданні
Президії НАН України 23 вересня 2015 року

У лютому цього року Президія НАН України прийняла рішення про переміщення 11 установ Академії наук з окупованого Донбасу в населені пункти, в яких органи державної влади здійснюють свої повноваження у повному обсязі. Про стан та проблеми переміщених із Донбасу академічних наукових установ ішлося в доповіді академіка НАН України С.І. Пирожкова, який очолює робочу групу із забезпечення діяльності переміщених з Донбасу установ НАН України.

Шановний Борисе Євгеновичу!

Шановні члени Президії, запрошені!

Майже рік тому на виконання Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання фінансування бюджетних установ, здійснення соціальних виплат населенню та надання фінансової підтримки окремим підприємствам і організаціям Донецької та Луганської областей» від 07.11.2014 № 595 Президія НАН України прийняла рішення про переміщення 11 своїх наукових установ з тимчасово неконтрольованих територій Донбасу в населені пункти, в яких органи державної влади здійснюють свої повноваження у повному обсязі.

Переміщення відбувалося у складних умовах, які виключали можливість передислокації офісної техніки, наукового обладнання, реактивів, документації, архівних і бібліотечних фондів тощо. У результаті переміщені установи було розміщено переважно на площах інших установ НАН України у містах Києві, Дніпропетровську, Харкові, а також у Слов'янську і Красноармійську (Донецький науковий центр).

Обмежені можливості Академії щодо повноцінного забезпечення установ на нових місцях розташування необхідним експериментальним устаткуванням, офісною технікою, а також неможливість надання службового житла стали причиною значного скорочення чисельності працівників цих установ.

Якщо минулого року в них нараховувалося понад 1600 співробітників, то станом на 1 липня 2015 р. — усього 454, що становить 28% від минулорічної кількості. При цьому найбільших кадрових втрат (понад 90%) зазнали Донецький ботанічний сад та Інститут прикладної математики і механіки. Певну частину наукових працівників переміщених установ (понад 130 чол.) працевлаштовано в інших інститутах Академії. Отже, загальна чисельність переміщених осіб становить 572 чол., або 34% від загальної чисельності до переміщення.

В особливо складному становищі опинилися установи, діяльність яких неможлива без спеціалізованого експериментального обладнання, такі як Донецький фізико-технічний інститут ім. О.О. Галкіна, Інститут фізико-органічної хімії та вуглехімії ім. Л.М. Литвиненка. Ситуація значною мірою ускладнюється ще й недосконалістю наявної в державі нормативної бази, яка не враховує обставини, що нині склалися. Усе це створює додаткові перепони для подальшого існування та розвитку наукових установ Донбасу.

Разом з тим, незважаючи на складні обставини, майже всі установи, які перемістилися з Донбасу, вже відновили свою науково-дослідну діяльність на площах інших установ НАН України і цього року вже мають певні наукові результати. Зокрема, це Донецький фізико-технічний інститут ім. О.О. Галкіна, Інститут фізико-органічної хімії та вуглехімії ім. Л.М. Литвиненка, Інститут фізики гірничих процесів, Інститут проблем штучного інтелекту, Інститут економіко-правових досліджень, Інститут економіки промисловості.

Однак у ряді установ не вдалося налагодити повноцінну наукову діяльність. Зокрема, Український науково-дослідний і проектно-конструкторський інститут гірничої геології, геомеханіки і маркшейдерської справи, хоча і перереєструвався у м. Павлоград (Дніпропетровська обл.), але так і не розпочав свою діяльність за новим місцезнаходженням, у результаті чого він був позбавлений з 2015 р. бюджетного фінансування. На цій підставі Робоча група із забезпечення діяльності пере-

міщених з Донбасу установ НАН України вносить пропозицію припинити діяльність цього Інституту шляхом його ліквідації.

Крім того, Президія НАН України вже ліквідувала Науково-технологічний центр «Реактивелектрон», колектив якого не виявив бажання переміщатися на контрольовану територію і залишився в окупованому Донбасі.

Фактично у повному обсязі залишилися на непідконтрольній території колекції та наукова база Донецького ботанічного саду. Зі 194 працівників цієї установи лише 15 осіб за документами переїхали на нове місцерозташування до м. Костянтинівка. Згодом виявилось, що це рішення було невдалим і оптимальним варіантом виглядає їх переміщення до м. Кривий Ріг для роботи на площах Криворізького ботанічного саду.

Своєрідна ситуація склалася з переміщенням співробітників Інституту прикладної математики і механіки. Більшість із них (32 особи) індивідуально працевлаштувалися в академічному Інституті математики, де для них було створено структурний підрозділ — Відділення прикладних проблем сучасного аналізу, яке досить успішно працює у м. Слов'янську. Пізніше у Слов'янськ було переміщено Інститут прикладної математики і механіки, який нині налічує лише 10 співробітників. Проте сьогодні ці два колективи не виявляють бажання об'єднатися. Відділення математики також не наполягає на їх об'єднанні, тому пропонуємо вирішення цього питання поки що відкласти.

Окремого розгляду вимагає питання існування Донецького наукового центру НАН України і МОН України, 4 співробітників якого переміщено до м. Красноармійськ Донецької обл. В умовах, коли практично весь науковий потенціал Донецького регіону перемістився на іншу територію України, Центр у цілому втратив свої можливості щодо координації діяльності наукових установ і вищих навчальних закладів з вирішення регіональних проблем. Оскільки Центр є установою подвійного підпорядкування, слід напрацювати узгоджене з МОН України рішення щодо його подальшого існування.

Зважаючи на ситуацію, що склалася після переміщення установ, та з метою максимального збереження наукового потенціалу ми пропонуємо затвердити Основні концептуальні підходи до розвитку інститутів, переміщених з Донбасу. Вони, зокрема, передбачають посилення координації наукових досліджень з урахуванням реальних кадрових і матеріальних можливостей адаптації в реальних умовах, концентрацію ресурсів на найбільш пріоритетних напрямках досліджень, оптимізацію кількості переміщених наукових установ та їх структури, посилення інтеграційних зв'язків з міжнародним науковим співтовариством та ін.

При цьому необхідно підкреслити, що усі переміщені інститути потребують додаткових коштів для проведення ремонту і переобладнання приміщень, закупівлі меблів, комп'ютерів, офісного обладнання. У зв'язку з істотним погіршенням виробничих і соціально-побутових умов працівників НАН України, які перемістилися з Донбасу і продовжують наукові дослідження в установах НАН України, нагальною є проблема їх цільової адресної матеріальної підтримки. Причому насамперед це стосується працівників, які індивідуально влаштувалися у споріднені установи Академії наук. Справа в тому, що штатні розписи переміщених установ складені з деяким запасом, що дає можливість встановлювати працівникам надбавки для певної компенсації вартості оренди житла. А в приймаючих установах для співробітників, прийнятих на роботу раніше, такої можливості, як правило, немає.

Взагалі, забезпечення житлом переміщених співробітників є проблемою номер один. І в цьому питанні ми покладаємо певні надії на нещодавно утворену громадську організацію — Асоціацію вчених — внутрішньо переміщених осіб, яку очолює директор Інституту

економіко-правових досліджень нашої Академії Володимир Анатолійович Устименко.

Ще хотів би звернути увагу керівників переміщених установ на необхідність посилення контролю за дотриманням фінансової і трудової дисципліни в цих установах. Насамперед це стосується випадків, коли частина працівників продовжує мешкати на території, не підконтрольній українській владі, і виїжджає з неї лише для отримання заробітної плати або за крайньої необхідності присутності на новому робочому місці. Особливо це стосується працівників Донецького фізико-технічного інституту ім. О.О. Галкіна та деяких інших установ. Це неприпустимо, і тут слід навести порядок згідно з українським трудовим законодавством.

На завершення хотів би привернути увагу Президії до ситуації, в якій опинився Інститут фізико-органічної хімії та вуглекислоти ім. Л.М. Литвиненка. Йому надали приміщення Інститут хімії високомолекулярних сполук та Інститут біоорганічної хімії та нафтохімії. Ці інститути розташовані поруч, що досить зручно для налагодження роботи. Однак надані приміщення потребують суттєвого ремонту, оснащення необхідними меблями та обладнанням. З огляду на те, що Інститут фізико-органічної хімії та вуглекислоти зміг зберегти більшу частину наукових працівників, він, на наш погляд, має реальні можливості майже повністю відновити свій науковий потенціал за умови виділення коштів на закупівлю необхідного обладнання і реактивів, а також на ремонт приміщень.

Відповідні доручення передбачені в проекті постанови.

Дякую за увагу.

За матеріалами засідання підготувала О.О. МЕЛЕЖИК